

การพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร*

DEVELOPMENT OF PUBLIC WELFARE WORKS ACCORDING TO THE BUDDHIST AFFAIRS REFORM PLAN IN PHICHIT PROVINCE

พระครูโพธิวรคุณ (ศุภเดช สุภกิจโจ)

Phrakhruphothiworakun (Supphadet Saengpithak)

วัดหนองตันไทร พิจิตร

Wat Nong Ton Sai, Phichit

Corresponding Author E-mail: phrakhruphothiworakhun@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปของงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา 2. ศึกษากระบวนการในการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา 3. นำเสนอการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร โดยประยุกต์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา โดยระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูป หรือคน แบ่งเป็น 5 กลุ่ม และการสนทนากลุ่มเฉพาะ กับผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร จำนวน 9 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ มีจุดแข็ง คือ มีโครงสร้างบริหารที่เป็นระบบชัดเจน จุดอ่อน คือ ขาดบุคลากรเชี่ยวชาญและการฝึกอบรมโอกาส คือ นโยบายรัฐเปิดโอกาสความร่วมมือประชารัฐ และอุปสรรค คือ ปัญหาเศรษฐกิจและค่าครองชีพ 2. กระบวนการในการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ ตามหลัก POCCC ประกอบไปด้วย ด้านการวางแผน วิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ ด้านการจัดการองค์กร มีโครงสร้างองค์กรชัดเจน ด้านการบริหารงานบุคคล จัดทำฐานข้อมูลบุคลากรอย่างเป็นระบบ ด้านการอำนวยการ จัดตั้งศูนย์อำนวยการงานสาธารณสงเคราะห์ประจำจังหวัด และด้านการกำกับดูแล คณะกรรมการกำกับดูแลระดับจังหวัด 3. การพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร เน้นการจัดทำแผนแม่บท 5 ปี จัดตั้งสถาบันพัฒนาพระสงฆ์นักพัฒนา คณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรสนับสนุน

*Received August 6, 2025; Revised August 29, 2025; Accepted September 4, 2025

การจัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพในวัด และการจัดตั้งกองทุนสาธารณสงเคราะห์ การระดมทุนจากหลายแหล่ง

คำสำคัญ: งานสาธารณสงเคราะห์; แผนปฏิรูปกิจการ; คณะสงฆ์

Abstract

Objectives of this research article were: 1. to study the general conditions of public welfare work according to the Buddhist Affairs Reform Plan, 2. to examine the processes for developing public welfare work according to the Buddhist Affairs Reform Plan, and 3. to present the development of public welfare work according to the Buddhist Affairs Reform Plan of the Sangha in Phichit Province by applying the Buddhist Affairs Reform Plan. The research methodology was qualitative research, utilizing in-depth interviews with 25 key informants, divided into 5 groups and focus group discussions with 9 participants in the development of public welfare work of the Sangha in Phichit Province.

The research findings were as follows: 1. The general conditions of public welfare work development have strengths in a systematic and clear administrative structure; weaknesses in lacking specialized personnel and training; opportunities in government policies that encourage public-private partnerships; and challenges in economic problems and high cost of living. 2. The process of developing public welfare work according to the POCCC principle consists of: Planning - systematic problem analysis; Organizing - clear organizational structure; Staffing - systematic personnel database management; Directing - establishment of provincial public welfare coordination centers; and Controlling - provincial-level supervisory committees. 3. The development of public welfare work according to the Buddhist Affairs Reform Plan of the Sangha in Phichit Province emphasized creating a 5-year master plan, establishing a development institute for Buddhist monks who serve as community developers, supporting the establishment of vocational training centers in monasteries, and establishing public welfare funds with multi-source fundraising.

Keywords: Public Welfare; Business Reform Plan; The Sangha

บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา เริ่มต้นครั้งแรกของพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมปฐมเทศนาหรือธัมมจักกัปปวัตตนสูตร (วิ.ม. (ไทย) 4/10/15) จากนั้นพระพุทธเจ้าทรงมอบหมายให้พระภิกษุสงฆ์ จำนวน 60 รูปออกไปทำการเผยแผ่ธรรม ซึ่งถือเป็นการเริ่มต้นงานสาธารณะสงเคราะห์ของพระพุทธเจ้าครั้งแรก และเป็นจุดกำเนิดของการจัดตั้งองค์กรทางสงฆ์ในสมัยพุทธกาล (พระครูโสภณปริยัติสุธี (ศรีบรรดรร ธิธมฺโม), 2550) ในท่ามกลางเจ้าลัทธิและศาสดาจำนวนมากที่ต่างมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของผู้คนในยุคสมัยนั้น เป็นที่ยอมรับกันว่าพระพุทธเจ้าทรงเผยแผ่ศาสนาได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง โดยสามารถโน้มน้าวผู้คนในทุกแคว้นแห่งชมพูทวีปให้หันมาจับนบถือพระพุทธศาสนาและสมัครใจเข้ามาเป็นพุทธมามกะ ไม่เว้นแม้แต่ผู้ที่เจ้าลัทธิหรือนักบวชในลัทธิอื่นจำนวนไม่น้อยที่มาบวชในพระพุทธศาสนาและได้บรรลุมรรคผล สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงแนวคิดและทฤษฎี และหลักการบริหารองค์กร รวมทั้งพระพุทธานุภาพ และยุทธศาสตร์ในการเผยแผ่ศาสนาของพระองค์ได้เป็นอย่างดี (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2550) พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ปรากฏขึ้นเพื่อประโยชน์สุขของมวลมนุษยชาติ เพื่อเป็นพระคุณอันยิ่งใหญ่ต่อสรรพสัตว์ เพื่อความเจริญรุ่งเรืองและความสุขสวัสดิ์แก่เทพเจ้าและมนุษย์ทั่วไปดังที่พระพุทธเจ้าทรงพรรณนาถึงการมาบังเกิดของบุคคลพิเศษไว้ในพระไตรปิฎก อังคุดตรนิกาย เอกนิบาต ที่ตรัสว่า บุคคลผู้เดียว เมื่อมาปรากฏในโลกนี้ ย่อมปรากฏขึ้นเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเป็นอันมาก เพื่อเป็นพระคุณต่อชาวโลกทั้งปวง เพื่อความเจริญ เพื่อความเกื้อหนุน และเพื่อความสวัสดิ์แก่เทพเจ้าและมนุษย์ทั้งหลาย บุคคลผู้เดียวนั้นคือ พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า (อง.เอกก. (ไทย) 20/309/40) จึงเป็นที่ประจักษ์แจ้งว่า สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ทรงเต็มเปี่ยมด้วยพระปัญญาอันสูงส่ง พระจริยวัตรอันบริสุทธิ์ และพระพระมหากรุณาธิคุณอันไพศาล ทรงพระราชทานพระดำรัสอันศักดิ์สิทธิ์ไว้ว่าดูกรภิกษุทั้งหลาย ท่านทั้งปวงจงเดินทางไปเผยแผ่เพื่อคุณประโยชน์และความสุขอันแก่ชาวโลกเป็นอันมาก เพื่อเป็นพระคุณต่อสรรพโลก เพื่อความเจริญ ความเกื้อกูลและความสุขสวัสดิ์แก่เทวดาและมนุษย์ทั่วทั้งไป (วิ.ม. (ไทย) 4/32/41) ทั้งนี้ถือได้ว่าเป็นหลักการและแนวปฏิบัติในการช่วยเหลือสงเคราะห์สรรพสัตว์โลก ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงมีพระประสงค์ให้คณะสงฆ์สาวกใช้เป็นหลักในการปฏิบัติงานเพื่อสวัสดิการของมวลมนุษยชาติ ดังนั้น จึงถือเป็นการสำคัญยิ่งของพระสงฆ์ที่จะต้องช่วยเหลือประชาชนให้หลุดพ้นจากความทุกข์ยากลำบาก โดยวิธีการที่พระสงฆ์สั่งสอนผู้ที่ยังไม่เคยได้ยินให้ได้ฟังเล่าเรียนชี้แจงให้เข้าใจในสิ่งที่ได้เรียนรู้ และแนะนำเส้นทางสู่สุคติภพ รวมทั้งหนทางแห่งการหลุดพ้นจากทุกข์ ส่วนชนชาติไทยนั้น ได้รับอิทธิพลจากการนับถือพระพุทธศาสนามานานแสนนาน สังคมไทยจึงเป็นสังคมที่มีพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2539)

ดังนั้น สถาบันพระพุทธศาสนาจึงเป็นสถาบันหลักที่ทรงคุณค่าและมีความสำคัญที่สุดที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทย เป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณีอันดีงาม จึงส่งผลให้พฤติกรรมและวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยได้อาศัยคำสอนทางพระพุทธศาสนาช่วยขัดเกลาและเป็นเครื่องหล่อหลอม กิจกรรมสำคัญของรัฐและของชุมชนมักจะมีพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวข้องเสมอ เพื่อเน้นย้ำความสำคัญและส่งเสริมคุณค่าทางจิตใจ วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นศูนย์กลางที่รวมจิตใจของประชาชน ส่วนพระซึ่งเป็น ตัวแทนของวัด เป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชนเป็นศูนย์กลางร่วมแห่งความเชื่อถือ การร่วมมือกัน เป็น ที่ประกอบพิธีกรรมหรือให้บริการด้านนี้ แต่ที่สำคัญที่สุด คือ ความรู้สึกของประชาชนว่าพระสงฆ์เป็นผู้มี สติปัญญารอบรู้วิชาการต่าง ๆ ทุกอย่างเหนือกว่าประชาชนทั่วไป สามารถเป็นที่ปรึกษาและนำชาวบ้าน เป็นเครื่องรักษาความเคารพนับถือได้ยั่งยืนมั่นคงยิ่ง พระสงฆ์จะทำการอบรม สั่งสอน แนะนำ ผู้อื่นให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยดี ซึ่งอาจต้องอาศัย ความรู้ทางโลกและทางธรรมเป็นการสืบต่อประเพณีในสังคมไทย (ประเวศ วะสี, 2560) ภาระหน้าที่สำคัญของพระสงฆ์ที่มี ต่อสังคมไทยคือพระสงฆ์ทำหน้าที่สงเคราะห์เป็นหลัก งานสงเคราะห์นี้พระสงฆ์จะทำได้โดยตรงคือการ สงเคราะห์จิตใจเป็นหลัก ส่วนการสงเคราะห์ทางวัตถุโดยอ้อม ด้วยการแนะนำ ชักจูงผู้อื่นให้กระทำ หรือนำสิ่งของมาบริจาคแบ่งปันกัน

การพัฒนาสังคมและงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ปัญหาและความจำเป็น ปัญหาสังคมไม่เพียงเกิดในระดับประเทศ แต่แพร่กระจายสู่ชุมชนระดับตำบลและหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง จึงต้องศึกษากระบวนการพัฒนาสังคมระดับชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันต้านต่อกระแสอิทธิพลภายนอก พัฒนาความรู้และจริยธรรมสู่สังคมที่อยู่เย็นเป็นสุข การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเปลี่ยนแปลงเกิดจากผลกระทบเป็นลูกโซ่ของพฤติกรรมผู้คน การเปลี่ยนแปลงที่ไม่มีการกำกับดูแล ไม่เร่งด่วน ไม่มีเป้าประสงค์เรียกว่า วิวัฒนาการ ซึ่งอาจพึงประสงค์หรือไม่ก็ได้ ส่วนการพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงที่มีทิศทางและจุดประสงค์ชัดเจน มีการควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลงตามกรอบเวลาที่วางแผนได้งานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์พิจิตร เป็นการบำเพ็ญประโยชน์ตนและผู้อื่น พระภิกษุสงฆ์ปฏิบัติกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมทั้งการสงเคราะห์เฉพาะบุคคลและสาธารณะ จำแนกเป็น 4 ด้าน 1. การดำเนินกิจกรรมสนับสนุนช่วยเหลือ 2. การสนับสนุนกิจกรรมของบุคคลอื่นเพื่อประโยชน์ส่วนรวม 3. การช่วยเหลือสมบัติสาธารณะ 4. การสนับสนุนประชาชนทั่วไป

การพัฒนาดังกล่าวช่วยสร้างรากฐานสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืน แสดงบทบาทพระภิกษุสงฆ์ไทยในการช่วยเหลือสังคมโดยมีพระภิกษุเป็นผู้นำชุมชน ดำเนินงานด้วยความเกื้อกูลซึ่งกันและกันของทุกฝ่ายคณะสงฆ์เห็นความสำคัญของการสงเคราะห์ช่วยเหลือชุมชน โดยภิกษุสงฆ์มีบทบาทในการสาธารณสงเคราะห์ทั้งการช่วยเหลือบุคคลและสังคม

ภิกษุสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้นำชุมชนและเชื่อมประสานระหว่างคนจนกับคนรวย ใช้ปัจจัยบริจาคเพื่อประโยชน์สาธารณะและช่วยผู้ขาดแคลน วัดเป็นศูนย์กลางสังคมที่พึ่งพาและพึ่งพิงกัน พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจเมื่อประชาชนเดือดร้อน วัดจึงมีหน้าที่จัดการสงเคราะห์ช่วยเหลือเพื่อบรรเทาความทุกข์ในยุคโลกาภิวัตน์ อย่างไรก็ตาม สถาบันสงฆ์ยังมีปัญหาในการตอบสนองต่อความคาดหวังของสังคม บางครั้งถูกวิจารณ์ว่า หลีกเลียงความรับผิดชอบและสร้างปัญหาในสังคม ส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์ของคณะสงฆ์ ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ตามแผนปฏิบัติการพระพุทธศาสนา เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ เห็นผลชัดเจน และเหมาะสมกับสถานการณ์สังคมไทยทั้งปัจจุบันและอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิบัติการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร
2. เพื่อศึกษากระบวนการในการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิบัติการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร
3. เพื่อนำเสนอการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิบัติการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งค้นหาต้นแบบแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 25 รูปหรือคน ประกอบด้วย 1. ผู้กำหนดนโยบาย กลุ่มเจ้าคณะผู้ปกครอง จำนวน 5 รูป 2. กลุ่มตัวแทนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ จำนวน 5 คน 3. กลุ่มตัวแทนหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ จำนวน 5 คน 4. กลุ่มตัวแทนนักวิชาการทางการจัดการเชิงพุทธ จำนวน 5 คน 5. กลุ่มตัวแทนนักวิชาการงานสาธารณสงเคราะห์ จำนวน 5 รูป

และผู้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้วิจัยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนางาน
สาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิบัติการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร
จำนวน 9 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์
(Interview Form) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structure In-Depth
Interview) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูป
กิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการโดยการขอหนังสือราชการจากบัณฑิต
วิทยาลัยส่งไปยังผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อขอความร่วมมือในการให้การสัมภาษณ์ จากนั้นทำการ
ตกลงกำหนดวัน เวลา และสถานที่พบกับผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์ตาม
ประเด็นที่วางแผนไว้ให้ครบถ้วนทุกเรื่อง โดยขอได้รับอนุญาตใช้วิธีการจดข้อความและ
การอัดเสียงเพื่อประกอบการสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็น
ระบบ จากนั้นนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ตีความหมายเชื่อมโยง
ความสัมพันธ์เพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของงานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิบัติการพระพุทธศาสนา
ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร จุดแข็ง มีโครงสร้างบริหารที่เป็นระบบชัดเจน พระสงฆ์ได้รับ
ความศรัทธาสูง มีวัดกระจายทั่วถึง 389 วัด เครือข่ายความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนดี
พระสงฆ์ประยุกต์หลักธรรมเป็น และโครงการหลากหลายครอบคลุมทุกด้าน จุดอ่อน
ขาดบุคลากรเชี่ยวชาญและการฝึกอบรม งบประมาณจำกัดกระจายไม่ทั่วถึง การประสานงาน
ไม่มีประสิทธิภาพ การประชาสัมพันธ์ไม่ครอบคลุม ขาดการวิจัยพัฒนานวัตกรรม และ
ระบบติดตามประเมินผลอ่อนแอ โอกาส นโยบายรัฐเปิดโอกาสความร่วมมือประชารัฐ
เทคโนโลยีเพิ่มประสิทธิภาพ ภาคธุรกิจพร้อมสนับสนุนกิจกรรมเพื่อสังคม (CSR) สังคม
ผู้สูงอายุเป็นโอกาส การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และแรงขับเคลื่อนจากคนรุ่นใหม่
อุปสรรค ปัญหาเศรษฐกิจและค่าครองชีพ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร โรคอุบัติ
ใหม่และภัยพิบัติ ศรัทธาลดลงในคนรุ่นใหม่ กระแสวัตถุนิยม และข้อจำกัดด้านกฎหมาย
ระเบียบ

2. กระบวนการในการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ได้แก่ด้านการวางแผน วิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ จัดทำแผนยุทธศาสตร์ระยะยาว ใช้หลักการบริหารสมัยใหม่ วางแผนงบประมาณเป็นระบบ บูรณาการความร่วมมือเครือข่าย และเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการจัดการองค์กร มีโครงสร้างองค์กรชัดเจน จัดทำคู่มือบริหารจัดการ ตั้งศูนย์ประสานงานระดับจังหวัด กำหนดโครงสร้างระดับอำเภอ พัฒนาวัดต้นแบบสาธารณสงเคราะห์ และจัดทำระบบฐานข้อมูลกลาง ด้านการบริหารงานบุคคล จัดทำฐานข้อมูลบุคลากรเป็นระบบ กำหนดโครงสร้างอัตรากำลังชัดเจน คัดเลือกบุคลากรเหมาะสม จัดทำแผนพัฒนาบุคลากรระยะสั้น-ยาว ตั้งสถาบันพัฒนาพระสงฆ์นักพัฒนา และส่งเสริมการศึกษาต่อในสาขาที่เกี่ยวข้อง ด้านการอำนวยการ ตั้งศูนย์อำนวยการงานสาธารณสงเคราะห์ กำหนดโครงสร้างอัตรากำลัง บูรณาการความร่วมมือภาครัฐ-เอกชน จัดระบบฐานข้อมูลกลาง พัฒนาระบบรายงานติดตามแบบเรียลไทม์ และตั้งทีมเฉพาะกิจรับมือสถานการณ์ฉุกเฉิน และด้านการกำกับดูแล มีคณะกรรมการกำกับดูแลระดับจังหวัด กำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดชัดเจน ระบบรายงานผลประจำเดือนออนไลน์ การลงพื้นที่ตรวจเยี่ยม การประเมินผลครบวงจร และกำกับดูแลการเงินอย่างโปร่งใสตรวจสอบได้

3. การพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร ประกอบด้วยด้านการบริหารภารกิจ จัดทำแผนแม่บท 5 ปี จัดโครงสร้างบริหารงานชัดเจน ตั้งศูนย์ประสานงานระดับจังหวัด พัฒนาระบบฐานข้อมูลและเทคโนโลยี จัดทำคู่มือปฏิบัติงาน และพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ ด้านส่งเสริมพระสงฆ์นักพัฒนา ตั้งสถาบันพัฒนาพระสงฆ์นักพัฒนา จัดทำแผนพัฒนา 5 ปี คัดเลือกพระสงฆ์ที่มีศักยภาพ พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมหลากหลายระดับ ส่งเสริมการศึกษาต่อเนื่อง และพัฒนาทักษะดิจิทัล ด้านพัฒนาวิชาชีพชุมชน สนับสนุนตั้งศูนย์ฝึกอาชีพในวัด บูรณาการหลักธรรมพระพุทธศาสนา ร่วมมือภาครัฐ-เอกชน-สถาบันการศึกษา ส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพ สนับสนุนพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น และจัดตลาดนัดชุมชน และด้านกองทุนสาธารณสงเคราะห์ จัดตั้งกองทุนสาธารณสงเคราะห์ ระดมทุนจากหลายแหล่ง บริหารกองทุนเป็นระบบ จัดกองทุนสวัสดิการชุมชน นำเทคโนโลยีบริหารกองทุน และสนับสนุนการศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปงานสาธารณสงเคราะห์คณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร อธิบายได้ว่า จุดแข็งโครงสร้างบริหารระบบชัดเจน พระสงฆ์ได้รับความศรัทธาสูง วัดกระจายทั่วถึง 389 วัด เครือข่ายความร่วมมือภาครัฐ-เอกชนดี พระสงฆ์ประยุกต์หลักธรรมเป็น โครงการหลากหลาย

ครอบคลุมทุกด้าน จุดอ่อน ขาดบุคลากรเชี่ยวชาญและการฝึกอบรม งบประมาณจำกัด กระจายไม่ทั่วถึง การประสานงานไม่มีประสิทธิภาพ การประชาสัมพันธ์ไม่ครอบคลุม ขาดการวิจัยพัฒนานวัตกรรม ระบบติดตามประเมินผลอ่อนแอ โอกาส นโยบายรัฐเปิด โอกาสความร่วมมือภาครัฐ เทคโนโลยีเพิ่มประสิทธิภาพ ภาคธุรกิจพร้อมสนับสนุน กิจกรรมเพื่อสังคม (CSR) สังคมผู้สูงอายุเป็นโอกาส การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเอื้อ ความร่วมมือ แรงขับเคลื่อนจากคนรุ่นใหม่ อุปสรรค ปัญหาเศรษฐกิจและค่าครองชีพ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร โรคอุบัติใหม่และภัยพิบัติ ศรัทธาลดลงในคนรุ่นใหม่ กระแสวัตถุนิยม ข้อจำกัดด้านกฎหมายและระเบียบ การวิเคราะห์ SWOT นี้ช่วยให้เห็น ภาพรวมและแนวทางพัฒนาการทำงานสาธารณสุขสงเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ ขนติพิโล และคณะ (2560) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารจัดการด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัญหาการบริหารจัดการ งานสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ปัญหา การบริหารจัดการสามารถจำแนกตามลักษณะสำคัญของภารกิจสาธารณสุขสงเคราะห์ ออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล หมายถึง การที่วัด หรือคณะสงฆ์ดำเนินการใด ๆ ด้วยตนเองโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสาธารณประโยชน์ 2. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ หมายถึง การให้ความ ช่วยเหลือ สนับสนุน และส่งเสริมกิจการที่รัฐ เอกชน หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งดำเนินการ เพื่อประโยชน์สาธารณะ 3. การเกื้อกูลสาธารณสมบัติและสถานที่สาธารณะ หมายถึง การให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเกี่ยวกับสถานที่และทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อประโยชน์ สาธารณะ 4. การเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์ หมายถึง การให้ความช่วยเหลือประชาชน ทั้งในภาวะปกติและภาวะประสบภัยต่าง ๆ เพื่อประโยชน์สาธารณะ สอดคล้องกับงานวิจัย ของพระครูวิจิตรวิชัย (ขวัญชัย วรบุญโญ) และคณะ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนา การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชนของหน่วยอบรม ประชาชนประจำตำบลในจังหวัด พิจิตร ผลการศึกษาพบว่า จุดแข็ง หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดพิจิตรมีการ ประสานงานร่วมกันอย่างมีจิตสาธารณะในการวางแผนพัฒนาชุมชนระหว่างวัด บ้าน และ โรงเรียน เพื่อร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง จุดอ่อน บุคลากรส่วนใหญ่ขาดความรู้และ ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบบริหารจัดการองค์กร ประกอบกับประชาชนในบางพื้นที่ไม่ทราบ และไม่เข้าใจกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชน โอกาส ประชาชนได้รับการแลกเปลี่ยน เรียนรู้การพัฒนาอาชีพใหม่ ๆ และมีช่องทางการทำงานที่หลากหลายมากขึ้นจากการจัด อบรมด้านอาชีพของหน่วย อุปสรรค บุคลากรของหน่วยไม่ได้รับการพัฒนาเพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานอบรมประชาชนอย่างเพียงพอ

2. กระบวนการในการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิบัติการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร พบว่า มี 5 กระบวนการ ได้แก่ 1. กระบวนการด้านการวางแผน 2. กระบวนการด้านการจัดการองค์กร 3. กระบวนการด้านการบริหารงานบุคคล 4. กระบวนการด้านการอำนวยความสะดวก และ 5. กระบวนการด้านการกำกับดูแล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาจินตวัฒน์ จารุขุฑโน และคณะ (2563) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส จังหวัดสิงห์บุรี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ในจังหวัดสิงห์บุรี พบว่าปัจจัยด้านการดำเนินการกิจกรรม 5 ส ตามกระบวนการ POCCC ประกอบด้วย P=(Planning) การวางแผน O=(Organizing) การจัดองค์กร C=(Commanding) การบังคับบัญชาสั่งการ C=(Coordinating) การประสานงาน และ C=(Controlling) การควบคุม มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส อย่างมาก ($r=0.940$, $sig.=0.000$) นอกจากนี้ ปัจจัยด้านการบริหารวัดสร้างสุขตามหลักสัปปายะ 4 ประการ ประกอบด้วย 1. อาวาสสัปปายะ 2. อาหารสัปปายะ 3. บุคคลสัปปายะ 4. ธรรมสัปปายะ ก็มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส เช่นกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรภรณ์ สันติเสวี และคณะ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสำนักงาน คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการ ประกอบด้วยสภาวะการบริหารจัดการโดยรวม ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการสำนักงาน คปภ. ทุกมิติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 พยากรณ์ได้ 66.2% รับสมมติฐานข้อที่ 1 การบริหารจัดการตามหลัก POCCC ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการสำนักงาน คปภ. ทุกมิติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 พยากรณ์ได้ 80.5% รับสมมติฐานข้อที่ 2 การบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการสำนักงาน คปภ. ทุกมิติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 พยากรณ์ได้ 89.4% รับสมมติฐานข้อที่ 3

3. การพัฒนางานด้านสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิบัติการพระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในจังหวัดพิจิตร พบว่า ด้านการบริหารภารกิจอย่างเป็นรูปธรรม พบว่า การจัดทำแผนแม่บท 5 ปี การจัดโครงสร้างบริหารงานที่ชัดเจน การจัดตั้งศูนย์ประสานงานระดับจังหวัด การพัฒนาระบบฐานข้อมูลและเทคโนโลยี การจัดทำคู่มือปฏิบัติงาน และการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของยุทธนา พูนเกิดมะเริง (2565) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ การสงเคราะห์เป็นแนวปฏิบัติตั้งแต่พระพุทธเจ้าตรัสรู้

พระองค์ทรงสงเคราะห์ด้วยธรรมและอามิส เมื่อมีสาวกออกบวช โดยเฉพาะพระสาวก 60 รูปแรก พระพุทธเจ้าทรงส่งไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อสงเคราะห์ให้เกิดประโยชน์และความสุข ปัจจุบันคณะสงฆ์เรียกว่า งานสาธารณสงเคราะห์ รูปแบบการดำเนินงานเป็นการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุที่ไม่ขัดพระธรรมวินัย เช่น ให้สถานที่จัดประชุมอบรมเยาวชน การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ การช่วยเหลือผู้ยากไร้ หลักพุทธธรรมสนับสนุน ประกอบด้วย พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 ราชสังคหวัตถุ 4 จักรวรรดิวัตรหลักทิศ 6 สาราณียธรรม สปัจริยธรรม อปริหานิยธรรม และทศพิธราชธรรม กลไกการทำงาน จัดตั้งคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ สร้างเครือข่ายคณะสงฆ์และหน่วยงานภาครัฐ-เอกชน มีศูนย์และสำนักงานเพื่อความรวดเร็ว แนวทางพัฒนา ยึดหลักสาธารณสงเคราะห์ตามแนวพระพุทธศาสนา สร้างเครือข่าย บ้าน วัด โรงเรียน มีแผนปฏิบัติงานดี แบ่งงานพัฒนาจิตใจและวัตถุอย่างทั่วถึง

ส่วนการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมชุมชนในงานพัฒนาจิตใจผลการศึกษาพบว่า พัฒนาการและบทบาทในการทำงานของเครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาภาคเหนือพบว่า การศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการและบทบาทการดำเนินงานของเครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาภาคเหนือ แสดงให้เห็นว่า กระบวนการเกิดขึ้นและการพัฒนาของเครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาสามารถจำแนกออกได้เป็น 4 ระยะ สำหรับภาระหน้าที่และการปฏิบัติงานของเครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาภาคเหนือ นั้นพบว่า เครือข่ายดังกล่าวมีหน้าที่สำคัญในการจัดการศึกษา ทำการวิจัย สร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชน พัฒนาศักยภาพทรัพยากรบุคคลผ่านระบบการศึกษา มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การก่อตั้งและขยายเครือข่าย ยกระดับคุณภาพชีวิตและส่งเสริมสุขภาวะของประชาชนและกลุ่มที่เสี่ยง ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมที่ยึดหลักธรรมประยุกต์เป็นฐาน พัฒนาสื่อสาธารณะอย่างสร้างสรรค์และมีการเผยแผ่พระธรรมที่สอดคล้องกับยุคสมัย ดำเนินการส่งเสริมธุรกิจชุมชน ปฏิบัติกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากไร้ ความไม่เท่าเทียม ปัญหาสิ่งแวดล้อม เสริมสร้างความยุติธรรมและสันติสุข รวมทั้งมุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้านพัฒนาวิชาชีพชุมชน พบว่า คณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพในวัด มีการบูรณาการหลักธรรมพุทธศาสนา คณะสงฆ์ร่วมมือกับภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา ส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพในชุมชน สนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัดจัดตลาดนัดชุมชนในโอกาสสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสืบทอง ธรรมชาติ และ พระครูอรุณสิงหธรรม (2558) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาพระครูประกาศธรรมวิธาน (มิ่ง ปภสฺสโร) ผลการศึกษาพบว่าการสาธารณสงเคราะห์ตามหลัก 8 ส การสาธารณสงเคราะห์เป็นกระบวนการช่วยเหลือ

ประชาชนที่ประสบภัยพิบัติ อุบัติเหตุ และภัยคุกคามต่างๆ โดยใช้แนวคิดพัฒนาสังคมตามหลัก 8 ส. ส.สงฆ์ พัฒนาพระสงฆ์และสามเณรให้มีจำนวนเพียงพอและคุณภาพสูง ส.สัตบุรุษ ระดมพลังยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนผู้มีศรัทธาให้มีจิตสำนึกดี มีทักษะการคิด-ปฏิบัติ และความรับผิดชอบต่อพระพุทธศาสนา ส.เสนาสนะ พัฒนาวัดทั้งสถานที่และเครื่องใช้ศาสนา แบ่งเขตพุทธาวาส ธรรมาวาส สังฆาวาสอย่างเหมาะสม ส.สมบัติ วัด จัดระบบดูแลทรัพย์สินวัดให้เป็นระเบียบ จัดทำเอกสารหลักฐานให้ถูกต้องชัดเจน ส.สมณธรรม จัดกิจวัตรประจำวัน กิจกรรมและพิธีกรรมศาสนาสนับสนุนการปฏิบัติตามวินัย ส.สังฆาธิการ พัฒนาการทำงานคณะสงฆ์ให้ร่วมมือกันตามนโยบายรัฐบาลและคณะสงฆ์ ส.สวัสดิการ ระดมทุนจัดตั้งกองทุนดูแลสวัสดิการพระสงฆ์-สามเณร สนับสนุนกิจกรรมสังคมสงเคราะห์ ส.สาธารณสงเคราะห์ พัฒนางานสังคมสงเคราะห์ รณรงค์ยกระดับคุณภาพชีวิต แก้ไขปัญหาความยากไร้ ความเจ็บป่วย ความไม่รู้หนังสือ และช่วยเหลือประชาชนจากภัยพิบัติต่าง ๆ และด้านกองทุนสาธารณสงเคราะห์ พบว่าการจัดตั้งกองทุนสาธารณสงเคราะห์ การระดมทุนจากหลายแหล่ง การบริหารกองทุนอย่างเป็นระบบ กองทุนสวัสดิการชุมชน การนำเทคโนโลยีมาบริหารกองทุน และกองทุนสนับสนุนการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหานรินทร์ วีรพล (2558) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการกองทุนสัจจะออมทรัพย์ เพื่อความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัด และจากผลการศึกษาพบว่า การสาธารณสงเคราะห์ตามหลัก 8 ส. การสาธารณสงเคราะห์คือกระบวนการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยพิบัติ อุบัติเหตุ และภัยคุกคามต่าง ๆ โดยใช้แนวคิดพัฒนาสังคมตามหลัก 8 ส. ประกอบด้วย 1. ส.สงฆ์ พัฒนาพระสงฆ์และสามเณรให้มีจำนวนเพียงพอและคุณภาพสูง 2. ส.สัตบุรุษ ระดมพลังยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนผู้มีศรัทธาให้มีจิตสำนึกดี มีทักษะการคิด-ปฏิบัติ และรับผิดชอบต่อพระพุทธศาสนา 3. ส.เสนาสนะ พัฒนาวัดทั้งสถานที่และเครื่องใช้ศาสนา แบ่งเขตพุทธาวาส ธรรมาวาส สังฆาวาสอย่างเหมาะสม 4. ส.สมบัติวัด จัดระบบดูแลทรัพย์สินวัดให้เป็นระเบียบ จัดทำเอกสารหลักฐานและบัญชีที่ดินให้ถูกต้องชัดเจน 5. ส.สมณธรรม จัดกิจวัตรประจำวัน กิจกรรมและพิธีกรรมศาสนาสนับสนุนการปฏิบัติตามวินัย เช่น การศึกษาพระธรรมวินัย การสวดมนต์ การออกบิณฑบาต การปฏิบัติธรรม และการดูแลวัดให้ร่มรื่นสวยงาม 6. ส.สังฆาธิการ พัฒนาการทำงานคณะสงฆ์ให้ร่วมมือกันตามนโยบายรัฐบาลและคณะสงฆ์ ครอบคลุมการบริหารจัดการ การศึกษาศาสนา การพัฒนาสาธารณูปโภค และการช่วยเหลือสังคม 7. ส.สวัสดิการ ระดมทุนจัดตั้งกองทุนดูแลสวัสดิการพระสงฆ์-สามเณร สนับสนุนกิจกรรมสังคมสงเคราะห์ทั้งภาครัฐและเอกชน 8. ส.สาธารณสงเคราะห์ พัฒนางานสังคมสงเคราะห์ รณรงค์ยกระดับคุณภาพชีวิต แก้ไขปัญหาความยากจน

ความรู้หนังสือ และช่วยเหลือประชาชนในภาวะอุบัติภัยต่าง ๆ หลัก 8 ส เป็นกรอบการทำงานที่บูรณาการการพัฒนาวัดและชุมชนอย่างครบวงจร

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า การพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิบัติการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร จากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารและลงพื้นที่ซึ่งสรุปใจความสำคัญได้ดังต่อไปนี้ ด้านการบริหารภารกิจอย่างเป็นรูปธรรม

มีการจัดทำแผนแม่บท 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) พร้อมวิสัยทัศน์และตัวชี้วัดที่ชัดเจน จัดโครงสร้างการบริหารงานโดยเจ้าคณะจังหวัดเป็นประธาน ตั้งคณะกรรมการและศูนย์ประสานงาน สร้างระบบฐานข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศ จัดทำคู่มือปฏิบัติงาน พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน จัดระบบการเงินโปร่งใส และพัฒนาระบบติดตามประเมินผล เป้าหมายคือยกระดับจากการสงเคราะห์แบบให้เปล่าสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้านส่งเสริมพระสงฆ์นักพัฒนา จัดตั้งสถาบันพัฒนาพระสงฆ์นักพัฒนา มีกระบวนการคัดเลือกและหลักสูตรฝึกอบรมหลากหลาย ส่งเสริมการศึกษาต่อเนื่อง พัฒนาทักษะเทคโนโลยีและการสื่อสาร สร้างเครือข่ายและระบบพี่เลี้ยง บูรณาการหลักธรรมกับศาสตร์สมัยใหม่ ส่งเสริมการวิจัยและนวัตกรรม พร้อมดูแลสุขภาพกายใจของพระสงฆ์ ด้านพัฒนาวิชาชีพชุมชน สนับสนุนศูนย์ฝึกอาชีพในวัดฟรี บูรณาการหลักธรรมกับการพัฒนาวิชาชีพ ส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดหาตลาดและตั้งกองทุนหมุนเวียน ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ พัฒนาทักษะเทคโนโลยีและการตลาดออนไลน์ สร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์ที่มีอัตลักษณ์ ด้านกองทุนสาธารณสงเคราะห์ จัดตั้งกองทุนในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล เป็นศูนย์กลางระดมทุนและบริหารจัดการ รับสนับสนุนจากการบริจาค การทอดผ้าป่า และความร่วมมือจากทุกภาคส่วน จัดสรรงบประมาณช่วยเหลือผู้ประสบภัย ส่งเสริมการศึกษา การประกอบอาชีพ และดูแลสุขภาพ นำเทคโนโลยีมาเพิ่มความโปร่งใสและประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างคณะสงฆ์ หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อวางแผนและดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยกำหนดบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบที่ชัดเจน พร้อมทั้งจัดทำฐานข้อมูลกลางสำหรับการติดตามประเมินผลการดำเนินงานร่วมกัน
2. คณะสงฆ์ควรจัดหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะและความรู้แก่พระสงฆ์ในด้านการบริหารจัดการโครงการ การระดมทุน และการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก รวมถึงการสร้างเครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อเป็นที่ปรึกษาและถ่ายทอดประสบการณ์แก่วัดอื่น ๆ
3. ภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนโครงการสาธารณสงเคราะห์ของวัดอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง พร้อมทั้งส่งเสริมให้วัดพัฒนาโมเดลธุรกิจเพื่อสังคม ที่สามารถสร้างรายได้เพื่อนำมาใช้ในการงานสาธารณสงเคราะห์ได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. คณะสงฆ์ควรจัดทำคู่มือสาธารณสงเคราะห์ที่ชัดเจน แบ่งตามประเภทงาน กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติ ระบบบันทึกข้อมูลและการรายงานผล เพื่อให้เจ้าอาวาสและพระสงฆ์ดำเนินงานได้อย่างเป็นระบบและมีมาตรฐานเดียวกันทั่วจังหวัด
2. คณะสงฆ์ควรสร้างเครือข่ายการทำงานที่ประกอบด้วยวัด โรงเรียน โรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อร่วมวางแผนและดำเนินกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการชุมชนอย่างแท้จริง จัดประชุมประจำเดือนเพื่อติดตามความก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน
3. คณะสงฆ์คัดเลือกวัดที่มีผลงานสาธารณสงเคราะห์โดดเด่นเป็นศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบ จัดทำเอกสารถอดบทเรียนความสำเร็จ จัดกิจกรรมศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างวัด และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประจำปีระดับจังหวัดเพื่อเผยแพร่นวัตกรรมและแนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเปรียบเทียบรูปแบบการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตรกับจังหวัดอื่น ๆ ทั้งในภูมิภาคเดียวกันและต่างภูมิภาค เพื่อวิเคราะห์ความเหมือน-แตกต่าง และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในบริบทต่าง ๆ นำไปสู่การพัฒนาโมเดลการดำเนินงานที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของแต่ละพื้นที่
2. ควรศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตประชาชนจากงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ โดยพัฒนาตัวชี้วัดเป็นรูปธรรมและเครื่องมือประเมินผลที่เที่ยงตรง เพื่อวัดประสิทธิผลและพัฒนาการดำเนินงานให้ตอบสนองความต้องการสังคมได้แท้จริง
3. ควรศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนารูปแบบหรือนวัตกรรมใหม่ที่ผสมผสานหลักธรรมพุทธศาสนาเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ โดยเฉพาะการประยุกต์เทคโนโลยีดิจิทัลและการสื่อสารสมัยใหม่ เพื่อขยายขอบเขตและเพิ่มประสิทธิภาพการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้กว้างขวางและตรงความต้องการมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ประเวศ วะสี. (2560). *พุทธธรรมกับสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- พระครูวิริธวัชชัย (ขวัญชัย วรบุญโญ) และคณะ. (2565). การพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชนของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดพิจิตร. *วารสารมจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(3), 267-279.

- พระครูโสภณปริยัติสุธี (ศรีบรรตร ธีรธมฺโม). (2550). *สังฆาธิปไตย : ระบบการปกครองสงฆ์*. พะเยา: เจริญอักษร.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2550). *เทศน์ : การเผยแผ่ที่สำคัญคักกัณฐี* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสียงเสียง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2539). *ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหธรรมิก.
- พระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ ขนติโพล และคณะ. (2560). *กลยุทธ์การบริหารจัดการด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาจินตวัฒน์ จารุพฒโน และคณะ. (2563). รูปแบบการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส จังหวัดสิงห์บุรี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(1), 198-209.
- พระมหานรินทร์ วีรพล. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการกองทุนสัจจะออมทรัพย์เพื่อความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดระยอง. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2-01), 457-474.
- พัชรภรณ์ สันติเสวี และคณะ. (2565). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(6), R236-R249.
- ยุทธนา พุนเกิดมะเริง. (2565). *รูปแบบการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา* (ดุสิตนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สืบพงษ์ ธรรมชาติ และพระครูอรุณสิงหธรรม. (2558). ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาพระครูประกาศธรรมวิธาน (มิ่ง ปภสฺสโร). *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 2(2), 89-100.